

מסורת הש"ס

א) [נפטר:א': תלויס],
ב) סתדורן לא: לא: כ"ק סט,
ג"כ קער,
מסוות פז,
גיטין לת.ט.ה.ב"מ לת:,
א) וכן ז"ק,
ד) הא יולדת אחרינא דליתא כו' ז"ק,
ה) דלא מרחמא אלא דידה ז"ק,
ו) ז"ק ז"ק,
ז) ז"ק ז"ק,
ח) ומושו ז"ק,
ט) מכל מקום נבדיתא מדאזטערין ז"ק,
י) [עליון:א':

גהרות הב"ח

א) גנ' הלכתא בבוריח:
ב) ושאין מבכירות מניקות למחר השכים:
ג) שם איבעיא להו הדברי:
ד) שם מ"ש הדבר מחוקמו וכן מאי לאו:
ה) [רש"י ד"ה ומאי וכו' רב דהא אמר בר:
ו) ד"ה שאני מרחמת וכו' אמרנא אלא א"כ יולדת אם לא היה כ"י האי דראי דידה אין נמי:
ז) [ד"ה אין מושגין וכו' מחזקינן ליה:
ח) ד"ה לשלם וכו' בוראי דא"כ לאו דידה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ופלוגתא וכו' וא"ת דר"י בן המשולם ק"ל שא במת"ל לפי מירון ב' תוס' בעניני' זה ד"ה ורש"י כיון דלא מקפילגי על הדיא עלמא לא מיקרי פלוגתא הא למירון זה עלמא איכא פלוגתא סן מעטס דבר שא"מ סן מעטס מ"ד בחולין דמולט היט בנו אלא דלתי כולל דא פמולגתא כיון לילתא פלוגתא כדן דלמ' עטון. א"כ ממילא אין הסתמא לקושיות דשכ"ר הוי מכלל דפליג. וז"מ הוי ס"ד פלוגתא דברייתא כהיא דרשב"ג דפליג עלה דבין זה לא הוי כולל, ולמירוש' א"ש הא הוכיך למספק הלכה כיון דעממא דרשב"מ משום דבר שא"מ איכא פלוגתא וכו' דלשמעין דהלכה מעטס דמולט לאו היט בנו והכיאה לנא פלוגתא וממילא לא תיעקן פלוגתא דברייתא לא הוי פלוגתא:

רבינו גרשום

מהו דתימא כי אמר רב הלכתא בבוליה פירקין בר מפלוגתא אדרבי יוסי קאמר ומאי בבוליה פירקין דקאמר משום דתרת"י הלכות א"ר יוסי עושה מקום וכן הוהולש להכי נקט לישנא דבוליה פירקין. אבל לעולם אין הלכה כרשב"ג משום דפליגי בברייתא להכי קאמר הלכה כר' יוסי בן המשולם בפירוש למימרא דמאי דקאמר הלכה בבוליה פירקין אדרבן שמעון בן גמליאל קאמר משום דלא חשיב פלוגתא דברייתא: מפני שמרחמת. מניקה וולד של בהמה אחרת אע"פ שאינו בנה ושמא עריון לא ביכה. וכדאמרן. ומיעוט חולבות אע"פ שאין יולדות הלכך הבא אחריו בכור מספק: דהרב בחוקתו. ודאי בנה הוא ודבא אחריו פטור: זכרים תלויים. יונקים בדיקות באותן שאינן מבכירות ונקבות יונקות תלויות במבכירות אינו חושש כו'. ופטורין כולם מן הבכורה דכל אחד יונק מאמו: דאינה מרחמת אלא אי"כ יולדת. הכי אמר רשב"ג אותה שמפולס לא

ילדה ודאי אינה מרחמת:
הא ילדה. ודאי מרחמת ולד שאינו שלה:
או דלמא. אפי' ילדה אינה מרחמת את שאינו שלה:
והא בעיא לא עריבא אלא לעינן אותו ואת בנו דאי אמרינן יולדת מרחמת ממה נפשן פטורה מן הבכורה דכרי ילדה אלא (לגבי)

הלכה כר' יוסי בן המשולם למה לי.
הא מהך שמעת מינה דהלכתא כוותיה דהא לא פליגי רבנן עליה:
אי אמר הלכה כבוליה פירקין ולא אמר.
לקמן הלכה כר' יוסי הוה אמינא הלכה כבוליה פירקין אדרבי יוסי קאי:
ומאי כבוליה פירקין.
דמשמע טובא משום דר' יוסי תרתי מילי אמר

במתני' עושה מקום לקופין וכן מולש

את השער לראות את מקום המום אבל אדרבן שמעון לא אמר רב זי) דהוא אמר בר מפלוגתא ואדרבן שמעון איכא פלוגתא דברייתא ופלוגתא היא להכי אשמועינן הלכה כר' יוסי בהדיא לגלויי ולמימרא דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי האי הלכתא כבוליה פירקין ופלוגתא דבריית' לאו פלוגתא:
מרחמס.
אוהבת בן מזירתה:
ומאל זכרים.
שנולדים עכשיו תלויין וכרוכין ויונקין הזקנות שנפטרו כבר מן הבכורה ונקבות הנולדות עכשיו מלא תלויות במבכירות דהשתא אין כוון לכהן כלום דזכרים אין שום בכור שהרי בני הזקנות הן ונקבות התלויות במבכירות אין דין בכורות נוהגת בהן:

אין חוששין.
להחמיר ולספקן בספק בכורות ולומר שמא צנה של זו צא לו אכל זו וזכרים בני המבכירות:
שאינה מרחמס.
וולד צנמה אחרת:
אא"כ יולדס.
י) אם היה לה וולד מתחלה להאי ודאי א"נ לא הוי האי וולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוה לה אחרינא ומיהו היכא דילדה חיישין לרחומי שמרחמת וולד צנמה אחרימי:
נמאי נפקא מינה.
הא לענין בכורה ממנה נפשך פטורה דאי האי לאו דידה הא הוה לה אחרינא:
נמליק עליה.
דהאי שכרוך אחריה משום אותו ואת בנו:
לא לקי.
דלמלא לאו דידה הוא:
אין חוששין כו'.
אלמלא צודאי דילה י) מחזיק ליה דלא מרחמא אלא

ידה: מי קמני.
אין חוששין שמא צנה של אחרת הוא:
היה קמני והכי קאמר.
ממה נפשך פטורה מן הבכורה דאין חוששין שמא מרחמא בן חזרתה אלא א"כ היה לה וולד אחר מעיקרא הלכך לענין בכורה ודאי פטורה אכל לענין אותו ואת בנו ספיקא הואי:
דלמלא רחומי רחיס.
הואיל ולכוון הוי ולדות אלא ודאי אפי' ילדה אינה מרחמת אלא שלה ומשני במקום דידה כו':

הדבר בחוקסו וכן.
כלומר דקמני

סיפא וכך"ה היה רשב"ג אומר

הנכנס כו' מאי לאו מדסיפא דקמני

וכן כו':
ודאי דידה.
דכל חדא וחדא התלוי בה דידה הויא דהא אמרת במקום דידה לא שצקא דידה ומרחמא דלאו דידה רישא דקמני דידה הויא אותו ואת בנו נמי לקי:
הא **דאאיסא**.
וסיפא ודאי רישא ספק:
ומאי וכן.
הואיל ולא דמו:
ומשני לפטורא.
להא דמו דכי היכי דסיפא פטורות ודאי דהא ודאי נקבות תלויות במבכירות דלא שצקא דידה דקאי קמה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי פטורות מן הבכורות ודאי דא"י לא דידה הוא ז) היא יולדת אחרינא ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו **ספק: שכרוך אחר רחל**
שדצוק אחריה ומניקתו:
פטורה מן הבכורה.
והבא אחריו לא הוי בכור:
כר' שמעון.
י) לא מרחמא דלא דידה והאי חזיר גופיה לא קדוש נדנמה הוא:
ואסור צאכילה כרבנן.
דחיישין לרחומי דאי כרשב"ג הוה עמא היוצא מן הטהור ומותר צאכילה כדאמרן בפירקין קמא (דף ה:):
עד יצא ויורה זדק לבס.
עד שיצא אליהו ויורה אם מותר אם אסור:
מאי יצא ויורה.
כיון דכרבנן ס"ל דחיישי לרחומי מאי יצא ויורה גלוי מילתא הוא שגיגד לנו אם צנה הוא אם לאו והוראה לא שייך למימר אלא דצבר הלכה:
עד שיודע הדבר.
אם צנה הוא אם לא:
וכי סימא מספקא ליה כו'.
וה"ק עד שיצא ויורה אי הלכה כר"ש ומותר צאכילה אי כרבנן ואסור צאכילה מספיקא שמא ריחממו:
לעולם פשיטא ליה הלכה כר' שמעון.
דפטורה מן הבכורה י) דודאי א"נ לאו דידה הוא אי לאו דהוה לה ולד לא הויא מרחמא ליה:
ומיהו מספקא ליה אי סבר ר"ש כו'.
והיינו עד יצא ויורה דקד ועמידנו על טעמו של רשב"ג:
יולדת מרחמס.
והאי אסור צאכילה דלענין בכורה מופטר משום דאי הוה דידה שפיר ואם לאו דידה הוה ז) היא יולדת אחרינא אסור דאיכא למימר ולד אחרינא הוה לה ומית ורחממיה להאי:
או אינה מרחמס.
ומותר צאכילה דודאי דידה הוא:
י) (דאי) **לאשמעינן עלה ולקנו עליה משום אותו ואם בנו**.
ולמלא ראה טלה כרוך צרחל פטורה מן הבכורה"
ממה נפשך אי האי לאו דידה אחרינא הוה לה ומית ורחממיה האי י) משום אותו ואת בנו לא לקי עד יצא ויורה לנו טעמו של רבן שמעון:
הוה אמינא אפי' אם סימאי לומר.

הלוקח בהמה פרק שלישי בכורות

כר.

ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא.
* וא"ת דר' יוסי בן המשולם נמי פליגי עליה י) ממנה נפשך דברייתא מדאזטערין לפסוק הלכה כמותו וי"ל דשמא אין מחלוקת שניה לא במשנה ולא דברייתא אלא דקיס ליה דפליגי רבנן עליה:
הנבכנס
אתוך עדרו בצי"ח כו' וצ"מחר השכים כו'.
תימה למה ליה למינקט צענין זה למאן הנכנס לתוך עדרו וראה זכרים תלויים כו' ונקבות כו' וי"ל דלרצותא נקט הכי דאע"ג דודאי היתה מחלת לידתן צלילה

שעדיון אין האמהות מכריין צולדותיהן ודרכן לטעות צלילה וצא לו צנה של זו אכל זו אפי' הכי לא חיישין:
ראה
חזיר שהוא ברוך אחר רחל.
קנת קשה דנקט חזיר ולא גמל משום דסבר כר' שמעון י) דאסר קלות היוצא מן הטהור ואפי' היה ידוע שהוא צנה של רחל היה נאסר צאכילה ומיהו מליין למימר דלגב דנקט רחל שהיא צנמה דקה נקט חזיר א"נ ניחא למינקט למילתיה ככולי עלמא:
השומט

זכרים תלויות⁽⁶⁾
בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו:
איבעיא להו ז) דבר בחוקתו דקאמר רשב"ג דאינה מרחמת אלא אם כן יולדת הא היכא דאוליד חיישין לרחומי או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא ליה למאי נפקא מינה למלקא עלה =משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא לקי מאי ת"ש רשב"ג אומר הלוקח בהמה מן העובד כוכבים אינו חושש שמא בנה של אחרת היה מי קתני הוא היה קתני ה"ק אינו חושש שמא בנה של א"כ היה לה ולד מעיקרא ת"ש נכנס בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה ת"ש ⁽⁷⁾ דבר בחוקתו [וכן] כו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי איריא האי כדאיאת והאי כדאיאת ומאי וכן אפטורה דבכורה ארבע"ה אר"י ראה יחזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה דואסור באכילה יעד יבא ויורה צדק לכם פטור מן הבכורה כמאן כרשב"ג ואסור באכילה כרבנן ותו אי כרבנן מאי עד יבא ויורה צדק לכם עד שיודע לך דבר מיבעי ליה וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרשב"ג אי כרבנן אי מספקא ליה אמאי פטורה מן הבכורה ותו מי מספקא ליה י) והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעין מלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריבא ליה דאי אשמעינן מלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיבא דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי

אחאי
וכן כו':
ודאי דידה.
הואיל דהא אמרת במקום דידה לא שצקא דידה ומרחמא דלאו דידה רישא דקמני דידה הויא אותו ואת בנו נמי לקי:
הא **דאאיסא**.
וסיפא ודאי רישא ספק:
ומאי וכן.
הואיל ולא דמו:
ומשני לפטורא.
להא דמו דכי היכי דסיפא פטורות ודאי דהא ודאי נקבות תלויות במבכירות דלא שצקא דידה דקאי קמה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי פטורות מן הבכורות ודאי דא"י לא דידה הוא ז) היא יולדת אחרינא ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו **ספק: שכרוך אחר רחל**
שדצוק אחריה ומניקתו:
פטורה מן הבכורה.
והבא אחריו לא הוי בכור:
כר' שמעון.
י) לא מרחמא דלא דידה והאי חזיר גופיה לא קדוש נדנמה הוא:
ואסור צאכילה כרבנן.
דחיישין לרחומי דאי כרשב"ג הוה עמא היוצא מן הטהור ומותר צאכילה כדאמרן בפירקין קמא (דף ה:):
עד יצא ויורה זדק לבס.
עד שיצא אליהו ויורה אם מותר אם אסור:
מאי יצא ויורה.
כיון דכרבנן ס"ל דחיישי לרחומי מאי יצא ויורה גלוי מילתא הוא שגיגד לנו אם צנה הוא אם לאו והוראה לא שייך למימר אלא דצבר הלכה:
עד שיודע הדבר.
אם צנה הוא אם לא:
וכי סימא מספקא ליה כו'.
וה"ק עד שיצא ויורה אי הלכה כר"ש ומותר צאכילה אי כרבנן ואסור צאכילה מספיקא שמא ריחממו:
לעולם פשיטא ליה הלכה כר' שמעון.
דפטורה מן הבכורה י) דודאי א"נ לאו דידה הוא אי לאו דהוה לה ולד לא הויא מרחמא ליה:
ומיהו מספקא ליה אי סבר ר"ש כו'.
והיינו עד יצא ויורה דקד ועמידנו על טעמו של רשב"ג:
יולדת מרחמס.
והאי אסור צאכילה דלענין בכורה מופטר משום דאי הוה דידה שפיר ואם לאו דידה הוה ז) היא יולדת אחרינא אסור דאיכא למימר ולד אחרינא הוה לה ומית ורחממיה להאי:
או אינה מרחמס.
ומותר צאכילה דודאי דידה הוא:
י) (דאי) **לאשמעינן עלה ולקנו עליה משום אותו ואם בנו**.
ולמלא ראה טלה כרוך צרחל פטורה מן הבכורה"
ממה נפשך אי האי לאו דידה אחרינא הוה לה ומית ורחממיה האי י) משום אותו ואת בנו לא לקי עד יצא ויורה לנו טעמו של רבן שמעון:
הוה אמינא אפי' אם סימאי לומר.

אם כן ילדה כבר. משום הכי אסור ח) באכילה דמספקא ליה להכי אמר עד יבא ויורה צדק:
ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו. לבכורה לא מצי אמר כדאמר' דפטורה מבכורה ממה נפשך:

לא א מיי פ"ה מהלכות בכורות הלכה ד טוש"ע י"ד ס' טעו ספיף ה:
לב ב מיי פ"ב מהל' שמיטה הלכה יא טוש"ע י"ד ס' טע ספיף ה:
לג ג מיי פ"ד מהלכות בכורות ה' ח טוש"ע י"ד ס' טעו ספיף ב:
לד ד מיי פ"א מהלכות מאכלות אסורות ה' ד טוש"ע י"ד ס' טע ספיף ב:

תורה אור השלם

1. וזרע לכם לצדקה קצרו לפי חקך דתו לכם ניר ונתת יבוא את י עד יבוא ויחד צדק לכם:

הושע י יב

מוסף רש"י

חזיר שכרוך אחר רחל.
לומר נמשך וסוכן אלא תמיד (וחזין כו.).
חוץ מערב.
בגט פסוע (כ"ב קעג).
וצידן.
במסכת גיטין (עד).
וראיה אחרונה.
דניני ממונות השני (מסנדין לא).
שנתלקו בשני מחלוקות מנחיל שטר רחיה לפטור מל הדקן.
צאצאיה הלכה כמותו וצאחרונה אין הלכה כמותו (ב"מ דלז).

רבינו גרשום (המשך)

מרחמא ולקי עליה משום אותו ואת בנו:
מי קתני הוא.
שמא בנה של אחרת הוא אי הוה תני הוא הוה משמע כדקאמרת אלא כיון דתני היה הכי קאמר אין וכי:
לא מרחמא במקום דידה.
לא מרחמא דאחריני אבל שלא במקום דידה תיבעי:
דבר בחוקתו וכן היה וכי מה סיפא ודאי דידה.
משום דכולהו ילדו:
אף רישא.
דהרב בחוקתו מיירי דודאי דידה ולא אמרינן דאי ילדה מרחמא דלאו דידה:
הא כדאיאת והא כדאיאת.
סיפא ודאי דידה ורישא לאו ודאי דידה אלא מרחמא ואל לקי משום אותו ואת בנו:
מאי וכן.
דקא מדמי רישא לסיפא:
משום אפטורה מן הבכורה.
משום דכרי ילדה ולעולם רישא מרחמא לאו דידה ולא לקי:
שכרוך אחר רחל.
ויורה צדק משיח:
פטור מן הבכורה כמאן רבנן שמעון.
דאמר לא מרחמא אלא דהרב בחוקת שילדתו:
ואסור באכילה כרבנן.
דאמרי מרחמא אף שלא ילדה דאי רבן שמעון מותר באכילה (דתימא מרחמת לא ילדתו דאי רבן שמעון מותר באכילה) דקילל היוצא מטהור טהור:
אי כרבנן מאי עד יבא ויורה.
כיון דמרחמא ודאי מופשט פשיטא ליה דאסור באכילה ולספק אכילה לא צריך הוראת משרא אלא הכי איבעי למימר אסור באכילה עד שיודע לך דבר אם הוא בנה:
או הלכתא כר' שמעון דאמר דלא דידה לא מרחמא:
אי כרבנן.
דאמרי מרחמת להכי מסתפק עד יבא ויורה צדק:
לעולם פשיטא ליה דהלכה כרבן שמעון.
אבל מספקא ליה אי סבר ר' שמעון דיוולדת מרחמת אפי' דלאו דידה אי לא.
פטור מן הבכורה הוא ממה נפשך דלמא בנה הוא ואי אינו בנה ודאי לא הות מרחמת אלא

(6) נראה דצ"ל אכל לענין אסור אפלה מספקא ליה להכי אמר וכו'.